

TELEGRAFULU ROMANU.

Nr. 40. ANULU XVIII.

Telegrafulu ese de done ori pe septe-mana: joia si Duminica. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la expeditura foiei pe afara la c. r. poste, cu bani gat'a prin scrisori francate, adreseate catra expeditura. Pretulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. iar pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

ru provinciile din Monarchia pe anu anu 8 fl. 6ca pe o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu, pentru a doua ora cu 5 1/2. cr. si pentru o treia repetire cu 3 1/2. cr. v. a.

Sabiu, in 21 Maiu (2 Iunie) 1870.

Pre sântia Sea p. Episcopu alu Caransebesiului Ioanu P o p a s u a trecutu Joi pre aici la bâile de cura din Valcele (Eliopatacu)

Municipale.

Organisarea municipieloru a pus opinione publica in miscare. Numai noi români ne vedemu pusi mai multu a medita in noi asup'a acestoru proiecte si a vorbi forte putieniu despre ele.

Déca este acést'a consultu séu nu, nu discutâmu, pentru ca credemu ca se intielege de sine.

Tempulu tace si trece, noi ne vomu tredi mâne poimâne, ca institutiunile aceste nôue se voru pune in lucrare, si pôte ca o parte mare din publiculu cetitoriu nici proiectele nu le va cunósce. Pentru cá sa prevenimu câtu de câtu asiá ceva, facemu unele escerpse de prin alte diguarie, cari au tratatu specialu unele parti mai insemnate din nôuele legi.

Atâtu dupa legile de mai nainte câtu si dupa cele proiectate, asiá numitii comiti supremi facu parte insemnata in organismulu jurisdictiuniloru.

Dâmu asiá dara in umatóriele, unu tratatu despre institutiunea acést'a dupa „Hon“ intitulatu :

„Comitii supremi dupa legea cea nôua.“

„Proiectulu de lege pentru regularea municipieloru da comitelu supremu o pusetiune cu totulu nôua.

Acést'a nu e mai multa comite supremu, in sensulu celu vechiu, ci, in singuritele municipie —dupa testulu proiectulu — representantele potestãtiei esecutive, cu alte cuvinte unu comisariu regescu permanente.

Noulu comite supremu, at , conformu proiectulu de lege, a investit unu oficiu mare si important. Totusi acestu oficiu e de atare natura, incâtu nu numai se pôte numi superfluu , ci facia cu guvernamentulu autonomu alu jurisdictiuniloru in genere, d a u n a c i o s u .

Agendele mai insemnate a noulu comitu supr. suntu : controlarea administratiunei autonome a jurisdictiunei si a administratiunei de statu, mijlocita prin aceea-si ; esaminarea pertractãrilor oficióse ale oficialiloru municipali ; pôte incaminã o investigatiune séu sa suspendeze unu oficialu negligentu séu culpabilu, esercéza dreptu de candidare, denumesce suboficiali de securitate, si mai vertosu pre cei publici ; pôte supune pre oficiali actiunei fiscali, a-i suspinde din oficiu, séu a-i depune si substitui prin alti si altele.

Precum vede u acestea suntu drepturi insemnate; cu tote acestea o parte din ele e cu totulu superfluu, partea mai mare inse e numai cá sa faca ilusoriu dreptulu guvernãrei autonome.

Se pare, ca creatorii proiectulu, au vacilat continuu intre dóue extremitãti; un'a e unu atare cercu nelimitatu de autonomia, care face, nu numai regimulu parlamentariu dara pre ori care, imposibile, ceea-lalta e o centralisatiune.

Si barbariloru, cari au proiectatu numit'a lege sub pressiunea aloru dóue extremitãti, li se pare, ca au incungioratu ambe extremitãtiele, asiedindu lânga organele autonomiei pre representantele potestãtiei esecutive, pre comitele supremu, cu cerculu de activitate schitiatu mai susu.

Dupa opinionea nôstra espedientulu acést'a nu da garantia contr'a nici unei extremitãti. Din contra, intre oficialii alesi ai municipiului si representantele regimulu, adeca intre veomiti si comiti supremi, se potu nasee prea usioru conflicte : astufeliu ajungemu séu la escese de autonomia, séu intarimu si eternisãmu epoc'a administratoriloru séu comisariiloru regesci.

In genere, nu ni-aru fi potutu veni inainte in vre-unu proiectu, unu atare casu de principie fun-

damentale, aruncate unulu preste altulu, cá in acést'a, prin care se reguléza municipiele.

Se dice, ca v-comite e primulu oficialu in jurisdictiune, pre lânga aceea se circuscrie responsalitate, se severa pentru afaceri si neglijintia. Cu tote acestea cerculu seu de activitate preponderante a comitelu supremu — si acést'a face cu totulu ilusoria responsabilitatea personale a v-comitelu. Responsabilitatea incéta unde nu e cercu de activitate autonomu ; in urm'a noulu oficiu a comitelu supr, v-comitele nu e nice atâtu de independente, incâtu nu densulu, ci comiteles upr. in sciintiaza regimulu déca vre-o ordinatiune gov. vine in colisiune cu legea. Asiá, comiteles supr. e chiamatu a interpretã causele cutãrei fapte a v-comitelu, si inca intr'unu obiectu, pentru care e responsabilu numai v-comiteles.

De alta parte, precum jurisdictiunea st alege oficialii sei, acést'a trebuie sa fia responsabili téra-si ei. Cu privire la agendele loru oficiali, forulu competente va fi comitetulu ; pre lânga aceea are comiteles supr. dreptulu sa incuire conduit'a oficiósa a acelor'a-si, ba e chiaru obligatu a face acést'a, anuatum minimulu odata ; astufeliu pôte suspende dupa placu, oficialii jurisdictiunali.

Noi cugetãmu ca presupunerea nôstra, nu e fãra ratiune, afirmãndu, ca prin o atare regulare se va nasee disordinea cea mai mare. Asta regulare face se credemu, ca autorii proiectulu aru fi avutu in vedere scopulu secretu, de a face imposibile autonomi'a, cá apoi tiér'a, adusa in desperare, sa cada de sine in brãtielo centralisatiunei.

Ne aru potea intrebã cine-va, ce amu fi facutu noi din „frumós'a si istoric'a deregatoriã a comitelu supremu“ ?

Noi, cá o reminiscintia istoricã, ce nu coresponde organisatiunei actuale, amu fi delaturat'o simplu ; nece un'a-data nu amu fi facutu din trens'a unu comisariu reg. permanente.

Comiteles supremu de astadi, nu e mai multu comiteles supr. de mai nainte a constitutiunei anterióre unguresci. Sgãduiri seculari, progresulu seculiloru l'au desbracatu de drepturile mari si isemnate de mai nainte, de importantulu cercu de activitate. Erediendu-se titulu astu vechiu pâna in dilele nôstre, acúm e superfluu, ca si-a perditu totu intielesulu, tôta insemnateã; straformarea lui inse, dupa planulu proiectulu, e periculósa, cãci ascunde in sine debilitatea vietiei autonome.

S'aru potea face un'a paralela frumósa intre „schriffulu“ englezu si intre comiteles supr. ungurescu. Desvoltarea istoricã a ambeloru demnitãti e afina si identicã, de-si tierile acestea suntu separate prin o mare si o parte buna de continente ; preste totu, desvoltarea istoricã a guvernamentulu nostru propriu are multa asemenare cu desvoltarea istoricã a dreptulu de guvernare autonomã din Angli'a.

Sheriff-ulu e chefulu comitatulu ; pre elu lu denumesce din posesorii cei mari si din familielo cele regale mai cu influentia in comitatu ; erã unu oficiu onorificu, impreunatu cu drepturi si detorii insemnate ; sheriff-ulu erã presiedintele deregatoriiei civile in comitatu (County court) ; chefulu deregatoriiei penale (sheriffs toura), erã comandantele trupeloru conscrise in comitatu la mandatulu regelui. Cá protectorulu liniscei publice, concentrã in mân'a sea comand'a suprema preste organele de securitate si in tempulu unei insurectiuni potea conchiãmã la arme tôta poplatiunea comitatulu. Elu erã si cu privire la fiscalitãti antãiu lu impiegatu, incãsãndu séu supravegiãndu incasarea sportuleloru regelui.

In cursulu secliloru s'a limitatu acestu cercu

enormu de activitate. Sheriffulu si perdã facultatea de judeliu penale prin magna-chartã, — a deregatoriiei civile, prin desvoltarea continuã a legiloru tieriei ; poteslataea sea poitiãna trecu la locutiitori Lordiloru.

Inclinarea puternicã a englesiloru spre decentralisare a esopratu o straformare totalã a fieri acestei demnitãti veche.

Istori'a constitutiunei nôstre testéza, cum ca drepturile ponderóse deprinse in Angli'a prin sheriff, in Ungari'a se esercéza prin chefulu séu gubernatoriulu comitateloru. La noi inse cursulu centralisãrei despoia pre comiteles supremu de vechelose drepturi.

Astadi, deregatori'a sheriffulu in Angli'a, e mai multu unu oficiu de onóre, impreunatu cu greutãti mari, de care ori cine mai bine se feresce decãta se o doréscã. Drepturile incopciate de demnitãtea acést'a abiã merita amintire.

Poporulu englezu inse nice un'a data nu i-a venitu in minte a face din capulu puternicu odinóra a comitatulu „unu reprezentante alu potestãtiei esecutive.“ Demnitãtea s'a conservatu cá o relicuia istoricã, si nici cu acea tenecitate tradiãtionale, ce o are poporulu englezu cátra tradiãtiunile sele istoricé ; s'a pastratu cá unu nobile officium cu atãtu mai vertosu, ca — nu costéza nimicu ; cu tote acestea la tôte modificatiunile essentiali pentru administrarea propriã, nu s'a redicatu o singura voce, care sa pretinda straformarea acestei demnitãti in detrimentulu guvernamentulu propriu.

Si la noi erã covictiunea generalã cá comiteles supremu este : un'a demnitãte folosita, purtatã, organisarea cea nôua voi esce a'lu sustienea cu tote acestea, spre impreunarea mai mare a finantieloru nôstre de altmintrea destulu de darapanate (pentru ca noii comiti supr. nu voru sierbi „pentru onóre“) si spre nimicirea totalã a atonomiei nôstre.

Diet'a Ungariei.

In siedinti'a din 9 Maiu a casei magnatiloru preda notariulu casei representantiloru, Vol. Széll, dupa autenticarea protocolulu, proiectulu de lege, despre pensiunea si transferarea judiloru, modificatu de cas'a magnatiloru. Cas'a deputatiloru primesce cele mai multe modificatiuni propuse la lege de cas'a magnatiloru.

La ordinea dilei sta legea despre sporirea baniloru de cortelu a deputatiloru.

Comissiunea financiãla a casei magnatiloru a recomandat, dupa cum e cunoscutu, numai primirea provisoria a legei.

Comiteles supremu Tomscányi se intrepune inse pentru primirea definitivã a legei, la a cáru parere se si inclina majoritatea casei.

Urméza la pertractare propunerile cont. G. Károlyi si G. Apponyi, referitorie la infintierea unei clinice homeopãtice.

Contele G. Károlyi 'si recomanda in scarta propunerea, contele Apponyi inse reapucandu cuventulu tiene unu discursu mai lungu despre relacione homeopãtice. — Homeopãti'a, dice vorbitoriulu, o in tiéra la noi subpresa si indojmanita, statulu debuie sa se ingrighiasca prin calea legei, cá fia-care sciintia sa aiba câmpu liberu.

Pentru prupuneru mai vorbeacu ministrulu de instructiune br. Eötvös, contele Cziráky câtu si alti. Dupa o desbatere scurta se primescu prupunerile.

La 2 ore se incheie siedinti'a.

In siedinti'a din 9 Maiu a casei representantiloru se cetesce si autenticã protocolulu siedintiei premerse. Notariulu cetesce unu numeru insemnatu de petitiuni incurse, care tote se tramitu comissiunei petitiionarie.

